

Centres de creació i ESS: quan el relat no garanteix sostenibilitat

Published by [Interacció](#) [1] on 02/02/2026 - 11:12 | Last modification: 23/03/2026 - 10:58

Quan els centres de creació actuen com a agents de transformació social, però són tractats com a projectes provisionals, el problema no és de vocació, sinó de política pública.

En el discurs de les polítiques culturals, els centres de creació apareixen sovint com a espais d'innovació social, governança compartida i arrelament comunitari. Però entre aquest relat i les condicions materials en què operen s'obre una distància que no és només tècnica, sinó política. L'informe analitzat parteix del marc de l'economia social i solidària (ESS) no per preguntar què haurien de ser aquests centres, sinó per observar què poden sostenir realment dins dels dispositius actuals de política cultural.

Infraestructures provisionals que sostenen funcions estructurals

Aquest informe se situa explícitament en el marc de l'economia social i solidària (ESS) per pensar el paper dels centres de creació com a agents culturals amb funció pública. No ho fa per constatar una adscripció formal generalitzada a fórmules cooperatives o comunitàries, sinó per analitzar fins a quin punt les pràctiques, els valors i les formes d'organització d'aquests centres dialoguen, o entren en fricció, amb els principis de l'ESS. La qüestió no és tant si aquests centres "són" ESS, sinó si el sistema de polítiques culturals en què operen els permet sostenir-se com a tals.

L'informe no pregunta si els centres de creació haurien de ser economia social i solidària, sinó fins a quin punt ja operen com a tals, i amb quines condicions materials. Aquesta mirada desplaça el focus del model ideal cap a la viabilitat real: no cap al que els projectes declaren, sinó cap al que poden sostenir en el temps.

El punt de partida de l'estudi no és una discussió abstracta sobre models de gestió cultural, sinó una constatació concreta: una part significativa dels centres de creació operen amb lògiques que desborden el format clàssic d'equipament. Governances compartides, arrelament territorial, retorn social, cures i cooperació formen part del seu relat i de la seva pràctica quotidiana. La qüestió de fons és si aquest relat disposa d'un suport material coherent, econòmic, laboral i polític, o si queda suspès en una zona d'ambigüitat estructural que obliga els projectes a compensar amb sobreimplicació allò que no queda garantit per les polítiques públiques.

A partir d'aquest marc, l'informe combina dades empíriques i lectura qualitativa per observar fins a quin punt els centres de creació poden ser considerats actors de l'ESS més enllà del discurs. Les conclusions són prudentes i matisades: les afinitats hi són, però no es tradueixen automàticament en estructures estables ni en condicions de treball consolidades. La coincidència de valors no implica, per si sola, coherència institucional.

L'anàlisi mostra una adscripció a l'ESS desigual i sovint fragmentària. Més present en el pla dels valors i de l'autodefinició que no pas en les formes jurídiques o en els marcs laborals, aquesta adscripció conviu amb estructures fràgils, equips reduïts i una elevada dependència del finançament públic. Les dades apunten a una realitat coneguda però persistent: centres capaços de generar un alt valor cultural i social, però amb una sostenibilitat limitada. Projectes que assumeixen funcions públiques sense disposar d'un estatus ni d'uns instruments de política pública equiparables.

Un dels elements més rellevants que emergeixen de l'estudi és la normalització de la precarietat com a part del funcionament ordinari. Sota baixos, pluriocupació, sobreimplicació vocacional i treball invisible apareixen com a costos estructurals assumits per sostenir els projectes. L'informe és explícit: les lògiques de l'ESS, per si soles, no compensen aquesta fragilitat si no van acompanyades de marcs de suport coherents. Quan la sostenibilitat depèn de l'autoexplotació, el model deixa de ser transformador i passa a ser simplement resistent.

És aquí on el text introdueix una de les seves advertències centrals. L'ESS, sovint presentada com a alternativa transformadora, pot acabar operant com un mecanisme de desplaçament del risc si no hi ha una corresponsabilitat pública real. Allò que es formula com a innovació organitzativa pot esdevenir, en la pràctica, una manera de transferir als projectes la gestió de la incertesa i de la precarietat. Les formes cooperatives o col·lectives no resolen les contradiccions del sistema quan funcionen sota lògiques de temporalitat, infrafinançament i una exigència creixent de retorn social.

Des d'una mirada de política cultural, l'informe interpel·la directament les administracions. Als centres de creació se'ls demana innovació en governança, arrelament territorial i impacte comunitari, però continuen sent tractats com a projectes provisionals. El desajust entre el relat polític i els instruments efectius de suport, finançament, contractació i reconeixement laboral apareix com una de les limitacions estructurals més clares. No es tracta d'un problema de manca de projectes solvents, sinó d'un disseny institucional que continua pensant-los com a excepcions i no com a part estructural del sistema cultural.

El desajust no és entre missió i capacitat, sinó entre discurs polític i instruments reals de suport.

El text no tanca el debat amb receptes ni models únics. Delimita condicions. Si l'ESS ha de funcionar com un marc operatiu i no només com un horitzó discursiu per als centres de creació, cal estabilitat financera, marcs laborals dignes i un reconeixement polític explícit del seu paper dins l'ecosistema cultural. Sense aquests elements, el risc és convertir una retòrica transformadora en una nova capa de precarització. I això no és un problema de coherència ideològica dels projectes, sinó de responsabilitat institucional.

Llegit en clau municipal, l'informe no ofereix respostes tancades, però sí preguntes difícils d'evitar: què s'espera realment dels centres de creació?, amb quins recursos?, amb quin marge de decisió? No respondre-les també és una manera de governar. La seva aportació principal no és tant resoldre aquestes qüestions com situar-les amb claredat al centre del debat de política cultural, on sovint queden diluïdes entre programes, convocatòries i discursos de suport a la innovació.

Referència

Espelt, R. (2025). Com els centres de creació contribueixen al desenvolupament de l'economia social i solidària?. <https://hdl.handle.net/10609/153587> [2]

Dades relacionades

<https://doi.org/10.34810/data2578> [3]

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17196382> [4]

Imatge: Nate Johnston

Categories: Informe

Categories: Informes i documents

Tags: economia de la cultura

Tags: cultura i sostenibilitat

Tags: treball cultural i professionals

Tags: innovació cultural

Tags: governança cultural

- [5]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/news/2026/02/culturaESS>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <https://hdl.handle.net/10609/153587>

[3] <https://doi.org/10.34810/data2578>

[4] <https://doi.org/10.5281/zenodo.17196382>

[5] <https://interaccio.diba.cat/node/10415>